

Siumumi Inatsisartunut ilaasortaq

Malik Berthelsen

**Inatsisartunut ilaasortap Malik Berthelsenip, Siumut, § 36, imm. 1 naapertorlugu
16. september 2009-mi apeqquteqaataanut allakkatigut akissuteqaat.**

Inatsisartunut ilaasortap inuusuttut tupamik atuinerat pillugu soqutiginninneranut tassungalu tunngatillugu apeqquteqaataanut qujavunga.

Aallaqqaasiutigalugu oqaatigisinnaavarput pujortartartut ikiliartormata. Tamannalu akitsuutitigut aamma takuneqarsinnaavoq. Akileraartarnermut Aqutsisoqarfiup naatsorsorsimavaa inuk ataaseq 14-it sinnerlugit ukiulik 2008-mi 2.296 gramminik tupatortartoq. 2004-mi 2.901grammit, 2000-mi 3.102 grammit kiisalu 1996-imi 3.585 grammiusimallutik.

Tupa pillugu inatsit kingullermik 2004-mi nalimmassaavigineqarpoq, inuit 18-it inorlugit ukiullit tupaseqqusaajunnaarsinneqarmata, aamma avatangiisit soorlu atuarfiit sumiiffiillu meeqqanit inuusuttunillu ornigarneqartartut pujortarfiunnginnissaat qulakkeerneqarmat. 2010-mi Upernaakkut katersuunnermi kikkunnit tamanit najorneqartartuni pujortartarnerup killilersuiffigineqarnissaa pillugu inatsisissamik Naalakkersuisut saqqummiussilersaarput, tassuunakkut pujortarfiusartut suli killilersornerulerniarlugit.

Dato: 2. oktober 2009

J.nr.

Postboks 1160

3900 Nuuk

Oq/tel +299 34 50 00

Fax +299 32 55 05

pn@gh.gl

www.nanoq.gl/pn

1. Naalakkersuisunut apeqqutit: Nunatsinni innuttaasut 18-it inorlugit ukiullit pujortartartut kisitsisinngorlugit ilisimaneqarpat?

1994-imiilli ukiut sisamakkaarlugit Health Behavior in School-Aged Children (HBSC) - Meeqqat atuartut ukiuinik ukiullit peqqissutsimut tunngatillugu pissusaannik misissuineq - nunatsinni ingerlanneqartarsimavoq. HBSC tassaavoq nunarsuaq tamakkerlugu meeqqat inuusuttullu peqqinnartutortarnerannik ilisimatusarnikkut misissuisarneq. 2006-imi HBSC aqutugalugu misissuinerup inerneru Inussukut saqqummiunneqarput, Arktisk Forskningsjournal 1, 2007 – Nunani Issittuni Ilisimatusarnikkut nalunaarsukkat journal 1, 2007.

Misissuineruami tamatumani erserpoq atuartuni 11-niit 17-inik ukiulinni atuartut aperineqartut 40%-iisa tupa misilissimanngisaannaraat. Tupamik misiliisimasut ukiut ingerlanerini ikiliartorsimapput, pingaartumik nukappiaqqat akornanni, 1994-imiilli taakku ikiliartuinnavissimallutik.

Misissuinerulli aammattaaq takutippaa 2002-mi nalunaarsuineranut naleqqiullugu ullut tamaasa tupatortartut 2006-imi amerlanerusimasut. Ukiukinnerpaat akornanni nivarsiaraaneri nukappiaraaneriluunniit apeqqutaanatik 5 %-it ullut tamaasa tupatortarlutik oqaatigisimavaat. Atuartut akulliit 27 %-iisa ullut tamaasa tupatortarnertik oqaatigisimavaat, kisianni tassani nukappiaqqat (23 %-it)

niviarsiaqqallu (31 %-it) amerlassusaat assigiingissuteqarluni. Angajullit akornanni taakkua affaasa, niviarsiaqqat nukappiaqqallu amerlaqatigiillutik, ullut tamaasa tupatortarnertik oqaatisimavaat.

Atuartut akornanni tupamik misiliisimasut ikiliartornerat imaassinnaavoq atuarfinni pujortartarnerup inerteqqutaalerneranik patsiseqartoq, tamanna 2002-mi misissuisoqareernerup kingorna atuutsinneqalerpoq. Inerteqquteqalerneq politikikkut ersarissumik oqariatuutaavoq, meeqqat inuusuttullu pujortartannginissaannik kissaateqarnermik ersersitsisoq. Inerteqquteqalerneq atuartut angajullit pujortartarnerisa atuartunut minnernut sunniuteqartarneranut annikillisaataasimassinnaavoq. HBSC aqutugalugu misissuineq 2010-mi atuarfinni ingerlanneqaqqisaaq, tassani takuneqarsinnaassalluni atuarfinni pujortartarnerup inerteqqutaalerneran atuartut 11-t 17-illu akornanni ukiullit ullut tamaasa pujortartartut amerlassusaannut sunniuteqarsimanersoq.

2. Ilanngullugu paaserusuppara pujortartartut ikiliartornerannut cigaritsinut tupanullu akitsuutit qaffakkiartornerat imaluunniit peqqinnarnerusumik inuuneqarnissaq pissutaanersoq?

PAARISA-p HS-analyse 2006-imi tupatortarneq pillugu misissuisippaa. Misissuisitsineq taanna malillugu pujortartartut 75 %-ii pujortartarunnaarusuttut peqqinnisartik eqqarsaatigalugu pujortartarunnaarusupput. Misissuineq tamakkerlugu uani atuarneqarsinnaavoq: www.paarisa.gl.

3. Cigaritsit tupallu puuini naviasaarutunik allassimasartut saniatigut assinik naleqquttunik assitaliisinnaalernissaq pillugu Naalackersuisut qanoq isumaqarpat?

Tupat nioqqutigineqartut tamarmik erseqqissumik tupap peqqinnissamat navianaateqarnera kingunipilugisinnaasaalu pillugit allagartalersorsimassapput. Mianersoqqussutit kalaallisut qallunaatullu allassimassapput. Tamanna Tupa avatangiisinillu tupatorfiunngitsunik isumannaarineq, kiisalu tupanik nioqqutissat nalunaaqutserneqartarneri pillugit Inatsisartut peqqussutaanni nr. 10-mi, 14. november 2004-meersumi atuarneqarsinnaavoq. Mianersoqqussutit imarisassa at ilusissaallu pillugit maleruagassanik Naalackersuisut aalajangersaasarpup. Nalunaaqutsersuisarnermut tunngatillugu WHO'p killiliussatut isumaqatigiissusiaa 21. maj 2003-meersoq nunatsinni malinneqarpoq. Tassani allassimavoq tupat puuisa allagartaasa minnerpaamik 30 %-iat, sapinngisamilli 50 %-iat annertunerusorluunniit tupap peqqinnissamat ulorianaataasinnaaneramik ersarissumik mianersoqqussutitaqassasut. Allagartalersuinnermut atatillugu aningaasartuutit tupaliorfiit niuertullu namminneq aningaasartuutigissavaat.

Naalackersuisut nunanut allanut tupap puuini mianersoqqussutinik assiliartalinnik atuiffiusuni tamatuma sunniutigisimasaanik ilisimalikkanillu piniarniarput, Tupa avatangiisinillu tupatorfiunngitsunik isumannaarineq, kiisalu tupanik nioqqutissat nalunaaqutserneqartarneri pillugit Inatsisartut peqqussutaata nr. 10-p, 14. november 2004-imeersup nutarterneqarunнарneranut atatillugu.

Inussiarnersumik inuulluaqqusillunga

Agathe Fountain

Peqqissutsimut Naalackersuisoq